

Nr 25

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående landskapsvård, m. m.

Motionerna

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972: 1260 av herr Johansson i Växjö m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet utarbetar förslag om ersättning till markägare för intrång i samband med landskapsvårds- och fornminnesvårdsåtgärder,

dels motionen 1972: 1263 av herrar Josefsson i Halmstad (s) och Mossberger (s) vari hemställdes att riksdagen som sin mening uttalar att även frågan om eventuell export av grus blir föremål för naturvårdskommitténs prövning,

dels motionen 1972: 1292 av herr Svanström (c) vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om översyn och förslag i motionens syfte beträffande 19 § i naturvårdslagen varvid det sista stycket i nämnda paragraf slopas.

Utskottet

I motionen 1972: 1260 anføres bl. a. att sedan mitten av 1960-talet landskapsvårdande åtgärder i stor utsträckning utförts som beredskapsarbeten. För varje län finns en s. k. landskapsvårdsplan ur vilken länsstyrelsen årligen utväljer objekt som avses bli behandlade under året. En förutsättning för att åtgärder sedan skall kunna vidtas är att vederbörande markägare frivilligt upplåtit mark för landskapsvård och medgivit behövligt intrång. I motionen anføres exempel på fall då markägares medgivande inhämtats, men där intrångsersättning med nuvarande regler ej kunnat utbetalas. Liknande problem föreligger enligt motionärernas mening i vad gäller iordningställande av fornminnesvårdsområden. Mot bakgrunden härav föreslår motionärerna att arbetsmarknadsstyrelsen i samråd med statens naturvårdsverk och riksantikvarieämbe-

tet får i uppdrag att utarbeta förslag om ersättning till markägare för intrång i samband med åtgärder för landskapsvård och fornminnesvård.

Utskottet vill först i vad gäller fornminnesvårderna framhålla att i 5 § lagen om fornminnen anges vissa åtgärder som riksantikvarien äger föranstalta om för säkerställande av fornlämning. I lagrummet finns också ett stadgande av innebörd att, om åtgärd medför att kostnad eller skada åsamkas ägare till av åtgärden berörd mark eller byggnad eller annan person, skälig ersättning därför skall lämnas. Med hänsyn till att möjlighet således föreligger att utbetala ersättning för intrång i samband med fornminnesvård finner utskottet inte skäl förordna någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1972: 1260 i nu berörda del.

Vad beträffar frågan om ersättning för intrång i samband med landskapsvård vill utskottet erinra om att enligt naturvårdslagen sådan ersättning kan utgå bl. a. när förordnande meddelats om avsättande av ett område såsom naturreservat. Naturvårdskommittén, som tillkallats för att se över naturvårdslagen, har emellertid enligt sina direktiv bl. a. att pröva naturvårdslagens skyddsformer. Utskottet finner det lämpligt att motionen 1972: 1260 i här förevarande del överlämnas till naturvårdskommittén.

I motionen 1972: 1263 anförs att den grustäkt som hittills förekommit i vårt land enbart avsett att fylla behoven för byggnads- och anläggningsverksamhet inom landet. Om export förekommit, torde det enligt motionärerna ha varit i synnerligen liten omfattning. Uppgifter som motionärerna erhållit sägs emellertid tyda på att förberedelser pågår för exploatering av grustäkter omkring Halmstad i syfte att exportera betydande mängder grus — 450 000 ton eller omkring 275 000 m³ per år. Motionärerna uttrycker oro för att grusuttag av sådan storlek kan medföra starkare ingrepp i landskapsbilden än som kunnat förutses och föreslår att frågan om export av grus får prövas av naturvårdskommittén.

Utskottet får beträffande denna fråga anföra att enligt 18 § naturvårdslagen för rätt till täkt av bl. a. grus krävs särskilt tillstånd. Spörsmålet hur tillståndshavaren sedermera får disponera över gruset regleras dock inte i lagen. Det kan i sammanhanget nämnas att frågor om rätt till export handläggs av handelsdepartementet och kommerskollegium. Naturvårdskommittén har emellertid att pröva bl. a. vilka åtgärder som kan behöva vidtas till skydd för landskapsbilden. Utskottet har intet att erinra mot att motionen 1972: 1263 överlämnas till naturvårdskommittén.

I motionen 1972: 1292 uttalas bl. a. att de frivilligt arbetande naturvårdarna i sina strävanden att medverka till bevarandet av ekbackar, eklundar och enstaka ekar behöver stöd i lagar och förordningar. Motio-

nären framhåller att exempel på skövling av förnämliga ekbestånd förekommit, inte minst i samband med planering och anläggning av nya bebyggelseområden. Detta har föranlett framställningar om total fridlysning av eken. Dessa framställningar har inte bifallits. Naturvårdsverket bör, anför motionären, t. ex. i sin allmänna rådgivande upplysningsverksamhet kunna trycka ytterligare på den stora betydelse från landskapsvårdande synpunkt som aktsamhet och vård av ekar och ekbestånd har. Därvid skulle en förändring av 19 § i naturvårdslagen kunna ge ett gott stöd. I detta lagrum stadgas att länsstyrelsens tillstånd krävs, ifall det finns anledning antaga att nybyggnad, upplag eller annat arbetsföretag skulle komma att väsentligt skada landskapsbilden. I samma paragraf, sista stycket, sägs att sådant tillstånd ej erfordras i fråga om bebyggelse inom område som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan eller förtag, vars tillåtlighet skall prövas enligt vattenlagen eller miljöskyddslagen. Motionären avser med sin hemställan att undantagsstadgandet skall utgå ur lagrummet.

Utskottet vill framhålla att en framställning om generell fridlysning av ek nyligen behandlats och av naturvårdsverket lämnats utan åtgärd. Utskottet har tagit del av remissyttrandena över sagda framställning — bl. a. från skogsstyrelsen och åtskilliga skogsvårdsstyrelser, domänverket och Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté. I övervägande antalet yttranden avvisas tanken på en generell fridlysning. Genomgående framförs emellertid uppfattningen att eken är ett värdefullt inslag i vår landskapsbild.

Utskottet vill erinra om möjligheterna att, när behov därav anses föreligga, med stöd av naturvårdslagen bereda skydd för eken — s. k. solitärekar, ekskogar och eklundar. Skydd kan således ges enligt bestämmelserna om naturreservat, om naturminnen och om landskapskyddsförordnanden. Såvitt utskottet kunnat bedöma torde vidare det i motionen berörda stadgandet i 19 § sista stycket naturvårdslagen inte ha en sådan utformning att det medför sådan fara för ekbeståndet som motionären synes föreställa sig. Det intresse för skydd av ekbeståndet som kommit till uttryck vid den tidigare berörda remissbehandlingen talar också för att några risker för skövling av beståndet inte torde föreligga. Det bör heller inte bortses från att ett genomförande av motionärens förslag skulle kunna medföra olägenheter i andra avscenden. Utskottet anser sig mot bakgrund av det anförda inte böra tillstyrka motionen 1972: 1292.

Under hänvisning till det anförda föreslår utskottet
att riksdagen

1. hemställer att Kungl. Maj:t överlämnar motionen 1972: 1260, i vad den avser ersättning för intrång vid landskapsvård, samt motionen 1972: 1263 till naturvårdskommittén,

2. lämnar motionen 1972: 1260 i övrigt utan åtgärd,
3. lämnar motionen 1972: 1292 utan åtgärd.

Stockholm den 25 april 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), Larsson i Borrby (c), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk), Åberg (fp)* och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.